

enthusiast

СТРАЖ

ДЖОЙДИЙП РОЙ-БАТАЧАРЯ

Joydeep Roy-Bhattacharya

The Watch

Copyright © 2012 by Joydeep Roy-Bhattacharya

First published by Hogarth Press, Random House

Translation Rights arranged by the Susijn Agency Ltd.

All Right Reserved

Джойдийп Рой-Батачаря

Страж

© Цветана Генчева, преводач, 2017

© Стоян Атанасов, Kontur Creative, художник, 2017

© Enthusiast – запазена марка на

„Алто комюникейшънс енд пъблишинг“ ООД, 2017

ISBN 978-619-164-252-6

ДЖОЙДИЙП
РОЙ-БАТАЧАРЯ

СТРАЖ

Превод от английски
Цветана Генчева

enthusiast

София, 2017

Тази книга е посветена на народа на Афганистан

И на Крис Хеджес, пример, наставник,

и

Рик Съливан, офицер, джентълмен,

и

Джонатан Шей, лекар, лечител

А че ще умра,
аз зная и без твоето решение.
Не се страхувам да умра
без време. Онзи, който като мен
в злочестини живее, нима за него
няма да е щастие смъртта?
Съдбата, дето чака, не е грозна,
но ако бях оставила без гроб
трупа на своя брат едноутробен,
би имало тогава за какво аз да скър-
бя, но не за мойта участ!*

Софокъл, „Антигона“

* Превод Пенчо Славейков, ИК „Пан“, 2005 г. – Бел. прев.

База Тарсандан
Провинция Кандахар
Афганистан

АНТИГОНА

Една.

Две.

Три.

Четири. Броя минутите и изричам бисмиллах*
наум.

В името на господ, милостив и благосклонен...

Сега всичко зависи от мен. Уплашена съм: ръцете ми треперят, устата ми е пресъхнала. Извъръщам се назад към планините, където съм прекарала живота си, където съм родена, където загина цялото ми семейство. Да, там загина цялото ми семейство, с изключение на брат ми Юсуф. Помня какво каза Юсуф, преди да тръгне да щурмува укреплението: „Има моменти, когато, за да овладееш положението, трябва да полудееш и същевременно да опазиш здравия си разум“.

Припомням си тези думи, когато завъртам колелата на количката и се затътрям по наклонения път към квадратното поле и укреплението. Изравнили са всичко тук: няма дървета, няма растителност, няма никаква сенчица; земята е суха, напукана и нажежена, въпреки че е още рано. Около мен се завихрят облаци прах; слънцето бълва огнени езици към насипите и стените на укреплението. Почвата е отгъпкана от ботуши, сбита под следите на многобройни автомобили. От едната страна на укреплението е натрупана купчина боклуци: празни кутии от машинно масло, изкривени подпори, найлонови торбички и кофи. Единствените признаци

* В името на Аллах. – Бел. прев.

на живот са редките метални проблясъци под изгряващото слънце и пушек, който се издига право нагоре. Този гол, отблъскващ пейзаж няма нищо общо с плодородната долина, от която тръгнах. Пред мен лежи пустош, но аз посветих цяла нощ на пътуването през планината в очакване тъкмо на тази гледка.

Докато се оттласквам с ръце, за да напредна със стола, си мисля за опасните планински пътеки и не мога да повярвам, че успях да стигна тук единствено благодарение на слабите си ръце и рамене. Някои от мускулите ми горят от болка, сякаш са нездравели рани; други са изтръпнали и не усещам нищо. Чукачетата на краката ми са разранени; излекувани са едва наскоро и непрекъснатото оттласкване напред по време на пътуването е протрило до кръв шевовете. Не обръщам никакво внимание на болката; не обръщам внимание на абсолютно нищо, освен на факта, че съм тук. Повтарям си, че съм тук, защото сърцето ми е голямо, а болката непресторена. Дошла съм, за да погребва брат си според изискванията на вярата ми. Няма друга причина.

Тяло, покрито с жужащи мухи, препречва пътя ми. Усещам как в гърлото ми се надига жлъч. Сякаш друг човек се навежда от количката и преобръща тялото. Не е Юсуф, оказва се младеж, проснат по корем, челото му пронизано от куршум. Над едното око се е съсирила кръв; другото е затворено. Пускам го и изричам три пъти джаназа* над него. Малко по-настрани е свито друго тяло. Та това е Рахмат, един от хората на Юсуф; черният му тюрбан се развива на спирали, когато повдигам главата му. Рахмат беше невъобразимо силен: можеше да вдигне отсечен дъб с една ръка.

* Арабска погребална молитва. – Бел. прев.

Сега безжизнените му ръце висят до моите. Пускам го и се облягам назад в стола. Ято врани се рее нетърпеливо във въздуха. Високо в небето един лешояд замахва с криле и се готви да кацне. Знаме в един ъгъл на укреплението се мята като продрано от куршуми при всеки полъх на ветреца. Вече се чувствам като пребита. Брат ми се прояви като глупак, когато реши да нападне това място: зад многобройните препятствия, като бодлива тел, торби с пясък и стени от кал и камъни, укреплението изглежда непревземаемо.

Продължавам напред и приближавам третото, последно тяло в полето. Това е Бахрам Гул, най-старият от другарите на Юсуф, който навремето, когато бях още дете, ми донесе китка маргарити от планината. Отворената му уста е неестествено червена, боядисаната с къна брада е оплескана с алена кръв. Бахрам обичаше да пее; след това нахлуха талибаните и той замлъкна, зае се да обработва нивите си. Напоследък обаче бе започнал отново да пее. Гласът му отеква в главата ми, докато го подминавам. Аниса, дъщерята на Бахрам, беше най-добрата ми приятелка, докато не почина по време на раждане. Сега двамата ще се срещнат отново. Завиждам им за щастieto, което ги чака при тази среща.

Малко облаче прах се надига от земята от лявата ми страна. Забелязвам го с крайчеца на окото си, преди да усетя мириса на изгоряло и да чуя острото изсвистяване. От изтощение умът ми едва намира сили да мисли и аз продължавам да се изтласквам напред, докато не се вдига второ облаче, този път от дясната ми страна. Едва тогава осъзнавам, че стрелят по мен. Когато изпищява третият куршум, аз спирам. Тишината сякаш се проточва вечно. Сянката на самотен облак се носи по земята.

Вдигам ръка и докосвам талисмана на врата си. Преди много години татко донесе написана молитва от храма на някой си суфи Пир близо до Зарех Шаран и оттогава я нося за защита в кожена торбичка. Сега мекотата на кожата ми вдъхва спокойствие. Вместо да гледам към укреплението, за да видя кой стреля по мен, аз се обръщам назад, към планините. Те се издигат като верни стражи високо към небето, величието им омаловажава всичко останало. Когато се обръщам отново към укреплението, то ми се струва смалено и вече не ме плаши чак толкова. Виждам какво представлява в действителност: елементарна постройка, вдигната набързо от кирпич, торби с пясък и хоросан. Чуждо, непривично творение.

Вдигам една от белите ризи на Юсуф и я размахвам във въздуха.

След малко металически глас проехтява над полето и ме пита какво искам. Може и да говори на пущу, но ми се струва таджики. Не съм изненадана.

Укреплението ми се струва много далече. Отпускам глас и отвърщам високо, че съм дошла, за да погребя брат си, който е бил убит във вчерашната битка. „Аз съм сестра му, провиквам се. Казвам се Низам.“

Следва тишина, след това гласът се разнася отново:

– Как се казва брат ти?

Казвам им. Отново следва тишина. Опитвам се да си представя как ме виждат от мястото, на което са застанали: дребна, забулена фигура в дървена количка, ниско над земята. Представям си изненадата им. Трябва да се възползвам.

Гласът нарушава тишината. Металическото звучене ми е противно.

– Кой ти каза, че ще го откриеш тук?

– Онези, които са преживели битката.

АНТИГОНА

– Той как изглежда?

Усещам тежестта на отговора да ме притиска също като смъртта на брат ми, но успявам да овладее чувствата си и описвам Юсуф, старая се да бъде точна.

След малко гласът се разнася отново:

– Брат ти е задържан за идентификация.

– Аз мога да го идентифицирам – отвърщам.

– Трябва да си вървиш. Той ще бъде идентифициран от хора, които идват отдалече. Експерти. След това ще бъде погребан.

– Те кога ще пристигнат?

– Скоро.

– Колко скоро?

– След два дена.

– Не е възможно – отвърщам, като се старая да прикрия чувствата, които давят гласа ми. – Юсуф трябва да бъде погребан според традициите. Затова съм дошла. Мое право е.

– Не сме приключили работата си с него.

– Той е мъртъв. Каква работа имате с него?

– Той е терорист, талибан, лош човек.

– Не е вярно! Брат ми беше герой на пущуните, муджахидин и борец за свобода. Той се биеше срещу талибаните. И умря по време на бой с американските нашественици. Той беше смел човек.

– Заблудена си също като него, девойко. Мястото ти не е тук. Върви си.

– Донесла съм бяло платно – отвърщам. – Ще ви помоля за вода, за да го измия, това е мое право. Ще изкопая гроба и ще го положа в него, а тялото му ще бъде обърнато с лице към кибла*. След това ще кажа

* Посоката, в която мюсюлманите се обръщат по време на молитва.
– Бел. прев.

молитва, ще го посипя с три шепи пръст и ще изрека: „Създадохме те от нея и те връщаме в нея, от нея ще се надигнеш втори път“. След това ще си тръгна, обещавам. Не ми пречете да изпълня дълга си.

В мълчанието, което следва, свеждам очи и наблюдавам чуканчетата на краката си, увити в овчи кожи, омотани с навои и парцали. Кожите са пропити с алена кръв. Краката ми, обикновено изтръпнали, са започнали да горят и парят.

Най-сетне гласът отговаря, звучи изненадано, но също така подигравателно:

– Ти си жена. Нямах работа в мюсюлманските погребения. Тук сме много мъже. Ние ще се погрижим. Вече питах американския капитан, който командва укреплението. Той е честен и почтен човек. Дава ти дума.

Отпускам импровизираното си бяло знаме.

– Няма да си тръгна – отвърщам. Гласът ми потреперва от умора и гняв. Готова съм да ревна.

Чувам електрическо пропукване, когато изключват мегафона, и ме оставят да се питам какво да правя. Движение на врана привлича погледа ми и едва сега забелязвам, че съм заобиколена от мършояди. В следващия миг проехтява изстрел, един лешояд полита надолу и тупва на земята.

Следващия път, когато вдигам очи, с изненада забелязвам четирима мъже да излизат от портата на високите стени. Спират зад бодливата тел, насочили оръжията си към мен. Единственият, който не е в униформа, е ококорено, слабо и високо момче, много по-голямо от мен. Сигурно това е таджикският преводач. Той заговаря пръв.

– Какво търсиш тук, глупава жено? – избъбря той нервно, възмутено, гласът му е много различен от

вездесъщото металическо превъплъщение. – Не прочете ли табелите? Можеха да те застрелят!

– Неграмотна съм – заявявам аз и се насилвам да се държа спокойно.

Той замахва пренебрежително с ръка, когато чува отговора ми. Имам чувството, че се опитва да се прави на възрастен, но така и не успява.

– Капитанът – казва надутото той и сочи нисък, набит човек – иска да знаеш, че нямаме нищо против теб. Само че ти надвиши правата си и трябва да си вървиш. Това е бойно поле. Тук няма място за истериите на женорята.

Решавам да не му обръщам внимание и насочвам вниманието си към останалите. Наблюдавам ги безизразно, докато стоят превити под чувство за вина и лъжи.

Офицерът пристъпва напред, от двете му страни застават двама войници с каски. И тримата са с дебели якета и черни очила. Сигурно се задушават в жегата. Далече са и не мога да видя чертите им, когато капитанът се обръща към таджика, а войниците вдигат оръжия и ги насочват към мен. Строгийт глас на капитана, нервният преводач и двамата предпазливи войници издават, че са група бойци, попаднали в безпрецедентна ситуация. Очевидно е, че представлявам дилема за тях. Аз съм жена в мъжкия им свят и те нямат понятие как да постъпят.

Наблюдават ме очаквателно, нетърпеливи да заговорят, но аз мълча.

Таджикът отново заговаря и този път е мой ред да остана изненадана.

– Чуй ме внимателно, девойко – започва той. – Капитанът казва, че си свободна да останеш тук и да се опечеш на слънцето. Ако обаче мръднеш на крачка

към укреплението, ще бъдеш разстреляна на мига.

– Може ли да поGREба мъжете в полето? – питам.

Таджикът се обръща към капитана, който заговаря с раздражение и сочи с двете ръце.

– По този въпрос се разбери с лешоядите – отвръща таджикът. – Това не ни влиза в работата.

Обръщат се и тръгват отново към укреплението, но таджикът се провиква към мен през рамо.

– Не забравяй заповедта на капитана – напомня той. – Една крачка към укреплението и всичко приключва за теб.

Прахта, която се вдига под отдалечаващите се крака, се вдига към небето.

Усецам, че съм постигнала малка, но съществена победа, и ме обзема диво желание да се разсмея, но успявам да се овладеея. Нали не ме убиха веднага, а това можеше да се случи. Обръщам количката и потеглям към Бахрам Гул. Тежките дървени колела скърцат по напуканата почва; металните снадки пропискват и стенат. Звукът сигурно се разнася чак до укреплението, но на мен ми е все едно.

Когато успявам да се добера до Бахрам Гул, вадя лопатата и пропъждам враните. Освен проклетите птици и рояците мухи, наоколо не се мярка никаква живинка. Поемам дълбоко дъх, обръщам гръб на укреплението и вдигам предната част на бурката. Предстои ми трудна работа и трябва да приключа бързо. Горкият ми батко Бахрам започва да мирише. Спомням си цветята, които ми донесе, изричам кратка молитва и започвам да копая. За щастие, земята е мека и лесно отстъпва под натиска на лопатата.

Часове по-късно – колко ли часа са минали – работата ми е приключена. Три гърбици прясно изкопаната пръст бележат последния дом на верните дру-

гари на брат ми. Поставям камък върху всеки гроб. Скромните купчини пръст на фона на околната голо-та ме смущават: трябваше да има надгробни камъни и пръти при главата и краката, украсени със зелени флагчета, които да напомнят на всички, че са загинали като герои. Само че аз не очаквах, че ще се наложи да върша тази работа, и единственото флагче, което нося, е запазено за моя Юсуф.

Довличам се обратно до количката. Гърбът ми е почти напълно схванат от болка, ръцете са покрити с драскотини, кървят, но аз усещам, че ме завладява спокойствие. Оставям лопатата и почиствам ръцете си с прах. След това отпивам вода от меха от козя кожа. Толкова съм изтощена, че водата изтича от устата ми. Когато спускам фереджето и се обръщам към укреплението, забелязвам войници, застанали един до друг. Наблюдават ме. Някои носят пушки, метнати на рамо, други са насочили оръжията си към мен. Един сваля каската си и бърше лице с червена кърпа. Когато приключва, я натъпква в джоба и нарочно се обръща към мен. Няма начин да сбъркам кръстния знак. Това е незначителна проява на човечност. Но пък цял следобед усещах нечовешкия мирис на оръжията им.

В равнините се смрачава по-късно, отколкото съм свикнала в планината. Щурците се измъкват от пукнатини в земята и извиват трели в охлаждащия се въздух. Залезът се разлива в небето, обгърнат от великолепа светлина. Потъва зад планините сред алени отблясъци. На мястото на жаркото слънце се появяват хиляди звезди. Те заместват луната. Укреплението увисва сред валма вечерна мъгла, наклонените покриви бавно избледняват в тъмнината. Криволичещите пътеки, осяани с опасни мини, по които

трябваше да мина, за да се добера дотук, сякаш са част от друг живот.

В количката си нося торба от зебло, пълна с храна: наан, орехи, шамфъстък, сухи плодове; достатъчно за няколко дни. Изяждам част от хляба, накъсвам го на хапки, но устата ми е пресъхнала и дъвча бързо, преди да преглътна. Докато отпивам вода, в укреплението грейват светлини, но полето тъне в сенки. Отнякъде се разнася подигравателният кикот на хиена, тръгнала на среднощна обиколка. Потръпвам неволно. Никога досега не съм прекарвала нощта на открито, сама, но съм твърде изморена, за да мисля по този въпрос. Освен това божествената градина, обсипана със звезди, ме успокоява. Когато мръква, изпълзявам от количката, за да се облекча.

Скоро нощта става студена и аз придърпвам одеялото на раменете си. Посягам към моя ребаб* – татко ме научи да свиря, след като ослепя. Беше виртуоз на лютня и аз се научих бързо, като започнах от съвсем простички мелодии и преминах на много по-сложни, докато той не каза, че изпълненията ми звучат по-добре от неговите. Подръпвам струната, тя вибрира през мен и изпълва безбрежната празнота около мен. В отклик всички шумове откъм укреплението сякаш утихват, но сигурно си въобразявам. Мисля си за татко, докато свиря, но по-късно, когато се стгушвам в количката, усмивката на Юсуф озарява съня ми. Обещавам му, че няма да го оставя на това място, докато не му осигуря погребението, което заслужава. Решена съм да не се предавам.

Неочаквано се включва прожектор и лъчът му пропълзява по полето, открива ме и ме кара да от-

* Арабски музикален инструмент, подобен на цигулка. – Бел. прев.

воя очи. Окото му е горещо, парливо. От време на време се стрелка настрани и трескаво опипва земята зад мен и пътя по-нагоре. След това отново спира на мен. Продължава така през цялата нощ, чак до първите лъчи на утрото. Призовавам всичките останали ми силици, мятam одеялото през глава и притискам ръце между бедрата, за да се стопля.

Утро е. От земята се надига мъгла. Косата ми е влажна, одеялото е обсипано с капчици роса. Когато сядам в количката, едва не изкрещявам от болка заради схванатите мускули. Вратът ми също се е схванал, движенията ми са затруднени. Станало е още по-студено; малката част от полето, която виждам, блесни като огледало. Слънцето се надига от хоризонта, но мъглата продължава да ме обгръща. Не виждам укреплението: да не би да съм сънувала кошмар?

Джойдийп Рой-Батачаря

СТРАЖ

Превод *Цветана Генчева*

Редактор *Мария Чунчева*

Коректор *Станка Митрополитска*

Художник *Стоян Атанасов, Kontur Creative*

Предпечат *Анна Георгиева*

Американска. Първо издание

Формат 16/60x90. Печатни коли 24

ISBN 978-619-164-252-6

Издава enthusiast

Запазена марка на „Алто комюникейшънс енд пбблишинг“ ООД

София, ул. „Кракра“ № 20

тел.: 02/943 87 16

e-mail: office@enthusiast.bg

Книгите на „Ентусиаст“ може да закупите с отстъпка
от www.bookstore.enthusiast.bg

Печат АЛИАНС ПРИНТ

След тежка битка, продължила цяла нощ, група американски войници в изолирана база в Кандахар се сблъскват със самотна афганистанка, която иска да прибере тялото на брат си. Никой не знае дали тя е шпионин, атакатор-камикадзе, луда или точно това, което твърди, че е: скърбяща сестра, която иска да погребее брат си, както повелява традицията им. Жената отказва да помръдне от мястото си пред смаяните погледи на войниците, докато не получи онова, за което е дошла. Присъствието ѝ в лагера се оказва взривоопасно и напрегатата атмосфера бързо ескалира.

В този обсебващ и сърцераздирателен роман Джойдийн Рой-Батачаря заимства мотиви от мита за Антигона и преплита историите на няколко героя, за да пресъздаде блестящо хаоса, който създава войната, и неизбежните последици от нея за всички въвлечени – войниците, техните близки, местните хора. Резултатът е увлекателен разказ за абсурдността на този съвременен конфликт и за жестокото безсмислие на войната.

„Романът „Страж“ разказва как съпротивата на войниците в една изолирана американска база в Афганистан е сломена не от силата на оръжията, а от волята на една жена да постъпи правилно и да получи справедливост.“

Дж. М. Кутси,
НОСИТЕЛ НА НОБЕЛОВА НАГРАДА

„В този роман няма злодеи и герои, а сблъсък на хора, които упорито защитават онова, в което вярват. Това е основата на трагедията, за която пише Рой-Батачаря, и това прави „Страж“ първия велик роман за войната в Афганистан.“

В. УОЛСТРИЙТ ДЖЪРНЪЛ

ISBN 978-619-164-252-6

9 786191 642526

Цена 16 лв.